
ӨМЕР ТЕЙЖІ
Ата жұрттан Анадолыға
ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕН
ULU GÖÇÜN İZİNDE
Бір әулеттің, бір ұлттың тағдырлы сапары
KitapOkur

Ата жұрттан Анадолыға

ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕН

Бір әулеттің, бір ұлттың тағдырлы сапары

© 2026, Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Kitapokur Kitap Kırtasiye Kültür Eğitim Ürünleri ve Elektronik Ticaret A.Ş.'ne aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.

ISBN: 978-625-9431-55-0

Sertifika No: 66438

Kitabın Adı : Ulu Göçün İzinde / Ұлы көштің ізімен

Kitabın Yazarı : Ömer Teyci

Yayın Yönetmeni : Abdullah Zaimoğlu

İç Tasarım : Zeynep Bayrak

Kapak Tasarım : Kitapokur Tasarım Ekibi

Baskı Yeri - Tarihi : İstanbul, 2026

Baskı - Cilt : Erkam Yayın Sanayii A.Ş.
Sertifika No: 51796

KitapOkur

KİTAPOKUR KİTAP KIRTASİYE KÜLTÜR EĞİTİM ÜRÜNLERİ ve ELEKTRONİK TİCARET A.Ş.
Molla Gürani Mah. Oğuzhan Cad. No: 15 Kat: 3 Fatih / İstanbul

ӨМЕР ТЕЙІЖКІ

Ата жұрттан Анадолыға

ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕН

Бір әулеттің, бір ұлттың тағдырлы сапары

KitapOkur

ӨМЕР ТЕЙЖІ

Ұлы көш жетекшілерінің бірі Хұсайын Тейжінің немересі. Ол қазақ халқының тарихи жадын, көш тарихын және мәдени мұрасын сақтауды өзіне міндет еткен зерттеуші, ұйымдастырушы әрі қоғам қайраткерлерінің бірі. 1973 жылы Стамбұл қаласында дүниеге келген.

Отбасынан дарыған ұлттық рух пен тарихи санамен тәрбиеленген Өмер Тейжі Қазақстаннан тыс өмір сүріп жатқан қазақ диаспорасының тарихы, «Ұлы көш» кезеңі және Түркі дүниесінің рухани байланыстары бағытында көптеген жұмыстар атқаруда. Көп жылдан бері қазақ мәдениеті, дала дәстүрі, жылқы мәдениеті, қымыз дәстүрі және көші-қон тарихы бойынша зерттеулер жүргізіп келеді. Сонымен қатар мәдени, тарихи және қоғамдық жобаларды ұйымдастырып, Түркиядағы қазақ қауымының тарихи жадын сақтауға және кейінгі ұрпаққа жеткізуге үлес қосуда. Өмер Тейжінің қызметі тек тарихпен ғана шектелмейді. Ол Түркі дүниесі жастары арасында ұлттық сана мен мәдени бірлікті нығайту мақсатында түрлі кездесулер, қоғамдық жобалар және мәдени іс-шаралар ұйымдастырып келеді. Әсіресе Қазақстан мен Түркия арасындағы бауырластық қатынастарды күшейту бағытындағы мәдени жұмыстарға белсенді қатысуда.

Спорт саласында да маңызды жобаларға атсалысқан Өмер Тейжі кәсіби бокс ұйымдары мен жас спортшыларды қолдау ісінде белсенді еңбек етуде. Әлемдік WBO және WBC тұжырымдары бойынша чемпион атанған Қанат Исламмен бірге ұйымдастырылған спорттық жобаларда қызмет атқарып, Turan Promotion аясында қазақ жастарын жігерлендіру, халықаралық аренаға дайындау және Түркі дүниесі спорттық ынтымақтастығын дамыту бағытында жұмыстар жүргізді

Қоғамдық және мәдени қызметтері үшін Өмер Тейжі Халықаралық Дінмұхаммед Қонаев Қоры тарапынан берілетін «Мерей» медалінің иегері атанған. Бұл марапат оның Түркі дүниесінің мәдени мұрасын сақтау мен қазақ халқының тарихи құндылықтарын дәріптеуге қосқан үлесінің белгісі болып саналады. Өз еңбектерінде ол көш жолындағы қиындықтарды, туған жерге деген сағынышты, тәуелсіздік рухын және қазақ халқының еркіндік идеясын кеңінен насихаттайды. Оның шығармалары тек тарихи оқиғаларды баяндап қана қоймай, ұлттың жадын, қайғысы мен үмітін келешек ұрпаққа жеткізуді мақсат етеді.

«Ұлы көштің ізімен» секілді жобалары қазақ халқының тарихи сапарын құжаттап, Түркі дүниесінің ортақ мәдени құндылықтарын сақтауға және қазақ диаспорасының рухани жадын нығайтуға арналған маңызды еңбек болып табылады. Бүгінде Өмер Тейжі Түркия–Қазақстан бауырластығы, мәдени мұраны сақтау, тарихи зерттеулер, спорттық ұйымдар және қоғамдық ынтымақтастық бағытындағы жұмыстарын жалғастыруда.

Өмер Тейжі осы еңбегінде отбасының естеліктерінен жол тауып, қазақ түріктерінің Анадолға көші тарихын тарихи және эмоционалды перспективада жазды.

Мазмұны

Кітап Туралы Пікірлер 11
Тарихи-Әдеби Туындыға Ғылыми Пікір 13
Алғы сөз 17
Әулеттік Шежіре 21

1-Бөлім
Тамырларға саяхат (1870–1875

2-Бөлім
Бір көшбасшының тууы:

3-Бөлім
Толған айдағы сапар: Үмітке ашылған түн

4-Бөлім
Үлкен Қоныс: От, Мұз және Сабырмен Жазылған Дастан

Дауыл Жақындап келеді 40
Қиын Кезеңдегі Баспана: 1949 40
Соңғы Шешім 42
Үлкен Қоныс Басталады 43
Көш жолындағы сынақ 44
Қайту Жоқ 48
Кашмир – Сринагар 49
Сринагардағы Хүсеин Тейшіге келген хат 50
Жол Соңы және Тағдырдың Айналымы 51
Құжаттың Немерелеріне жеткен тарихы 53
Автордың Ескертпесі: Атаның Хаты 54
Жаңа Отан: Түркия 55

5-Бөлім

Жаңа Отан: Түркияға Қоныс Алу және Қайта Туылу

Сиркежі Мисафирханесі көші-қон лагері 63
Анадолыдағы бір қазақ тойы 66

6-Бөлім

Тамырмен Қайта Кездесу: Жаңа Ұрпақтың Жолы

Қазақ Кенттің Құрылысы 69
Білім Жолы: Алыс Елдерге Ашылған Есік 72
Атажұртқа оралу 73
Өндірген Ұрпақ 74
Көпір Адам 75

7-Бөлім

Спорт, Отан және Тағдыр: Бір Өмірдің Ізі

Жаңа Өмір: Еуропа Жолы 78
Ата Жердің Шақыруы 79
Тәуелсіздік және Жаңа Дәуір 79
Бір Спортшының Шыңы 81
Саясат және Күрес 83
Ерте келген қоштасу 84
Бір Мұраның Бастамасы 85

8-Бөлім

Естелік пен Мұра: Ұмытылмаған Із

Бір Арманың Арқасында 88
Спорттан тыс адам 89
Мұраның Жолын Жалғастыру 91
50 жыл: Адалдық шыңы 92
Адалдықтың символы және мәдени қадамдар 93
Нигде мен Шымкент – бауырлас қалалар (2006) 97
Соңғы Бөлім: «Ұлы Көштің Ізімен – Қазіргі Қазақ Жастары» 99
Қорытынды: Бір Ұлттың Хикаясы 100
Соңғы Сөз 103

İçindekiler

Kitap Hakkında Görüşler 111
Tarihî-Edebî Esere Bilimsel Görüş 113
Ön Söz 115

Bölüm 1
Köklere Yolculuk (1870–1875)

Bölüm 2
Bir Liderin Doğuşu: Hüseyin Teyci

Bölüm 3
Dolunay Yolculuğu: Umuda Açılan Gece

Bölüm 4
Büyük Göç: Ateş, Kar ve Sabırla Yazılan Destan
Fırtına Yaklaşıyor 135
Zor Zamanlarda Bir Sığınak: 1949 135
Son Karar 137
Ulu Göç Başlıyor 138
Göç Yolunda İmtihan 139
Geri Dönüş Yoktu 143
Yeni Bir Ufuk: Keşmir Srinagar 143
Srinagar'da Hüseyin Teyci'nin Eline Geçen O Mektup 144
Bir Belgenin Torunlara Ulaşan Hikâyesi 148
Yazarın Notu: Dedemin Mektubu 149
Yeni Vatan: Türkiye 150

Bölüm 5
Yeni Vatan: Türkiye'ye Ulaşan Göç ve Yeniden Doğuş
Anadolu'da Bir Kazak Toyu (1956 – Kayseri, Kopçu Köyü) 160

Bölüm 6

Köklerle Yeniden Buluşma: Yeni Neslin Yolculuğu

Kazak Kent'in Kuruluşu 163
Eğitim Yolculuğu: Uzak Diyarlara Açılan Kapı 166
Ata Yurda Dönüş 167
Üreten Nesil 168
Bir Köprü İnsan 168

Bölüm 7

Spor, Vatan ve Kader: Bir Ömrün İzleri

Yeni Bir Hayat: Avrupa Yolu 172
Ata Topraklarının Çağrısı 173
Bağımsızlık ve Yeni Bir Dönem 173
Bir Sporcunun Zirvesi 175
Siyaset ve Mücadele 177
Erken Gelen Veda 177
Bir Mirasın Başlangıcı 179

Bölüm 8

Hatıra ve Miras: Unutulmayan Bir İz

Bir Hayalin Peşinde 182
Sporun Ötesinde Bir İnsan 183
Mirasın Devamı 185
50. Yıl: Vefanın Zirvesi 186
Vefanın Sembolü ve Kültürel Adımlar 187
Niğde ile Çimkent'in Kardeş Şehir Oluşu (2006) 191
"Ulu Göçün İzinde – Modern Kazak Evladı" 193
Sonuç: Bir Milletin Hikâyesi 195
Son Söz 197

КІТАП ТУРАЛЫ ПІКІРЛЕР

Өмер Тейжінің қаламынан туған «Ұлы көштің ізімен: Бір көштің, бір отбасының және бір халықтың тарихы» атты еңбек көші-қонды тек тарихи оқиға ретінде ғана емес, адам өміріне тікелей әсер ететін күрделі тәжірибе ретінде қарастырады. Осы тұрғыдан алғанда, кітап жеке естеліктер мен ұжымдық жадты тоғыстырған қуатты баяндау ұсынады.

Еңбекте Шығыс Түркістаннан басталып, Гималай асып, Түркияға дейін созылған қазақ көштері тарихи негізімен қатар адамдық қырларымен де жан-жақты сипатталады. Автор бір отбасының тағдырын арқау ете отырып, кеңірек қауымның бастан кешкен қиындықтарын, тағдырлы кезеңдерін және тіршілік үшін күресін нақты мысалдар арқылы көрсетеді.

Зерттеудің назар аударарлық қырларының бірі – ауызша тарих деректерінің мұқият сарапталуы және отбасылық мұрағат материалдарының орынды пайдаланылуы. Соның нәтижесінде баяндау құрғақ деректер тізбегінен арылып, шынайы өмір тәжірибесіне негізделген мазмұнға ие болады. Оқырман тек оқиғаларды біліп қана қоймай, сол кезеңнің адамға тигізген әсерін де терең сезінеді.

Кітапта көші-қон тек мәжбүрлік ретінде емес, сонымен қатар қарсылық пен өмір сүру жолындағы күрес ретінде

қарастырылады. Хусейн Тейжінің тұлғасында көрінетін көшбасшылық тек қауымды басқарумен шектелмей, қиын-қыстау кезеңдерде жауапкершілік алып, елді бірлікте ұстай білу қабілетімен де ерекшеленеді. Бұл көзқарас еңбекті жеке оқиға шеңберінен шығарып, кең мағыналы мазмұнға жеткізеді.

Еңбек өткен мен бүгіннің арасындағы байланысты да айқын көрсетеді. Алғашқы буынның бастан кешкен күресі кейінгі ұрпақ үшін түрлі салаларда жалғасатын рухани мұраға айналады. Осы ерекшелігі кітапты тек өткенді баяндаушы емес, ұлттық жадты жаңғыртушы еңбек деңгейіне көтереді.

Өмер Тейжінің бұл зерттеуі қазақ көші-қонының тарихын түсінгісі келетіндер үшін құнды дереккөз болып табылады. Бір отбасының ізімен өрбіген бұл еңбек кең ауқымды тарихи жадқа жол ашып, көші-қонның тек қоныс аудару емес, сонымен қатар өмір сүру жолындағы күрес екенін айқын көрсетеді.

Проф. д-р Текін ТҰНЖЕР

ТАРИХИ-ӘДЕБИ ТУЫНДЫҒА ҒЫЛЫМИ ПІКІР

Өмер Тейжінің «ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕН (Бір көштің, бір отбасының және бір халықтың тарихы) атты еңбегі – қазақ диаспорасының қалыптасу тарихын кешенді түрде қарастыратын тарихи-әдеби туынды. Автор жеке әулет шежіресін кең тарихи контексте қарастырып, XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың ортасындағы көші-қон үдерістерін жан-жақты сипаттайды.

Автор Өмер Тейжі ұсынған еңбегі тек мемуарлық сипаттағы шығарма ғана емес, сонымен қатар тарихи жадты сақтаудың және ұрпақаралық сабақтастықты жеткізудің үлгісі болып табылады.

Шығармада XIX ғасырдың соңынан бастап XX ғасырдың ортасына дейінгі кезеңде орын алған ірі көші-қон үдерістері, атап айтқанда Шығыс Түркістан қазақтарының тағдыры, олардың Гималай мен Кашмир арқылы өтіп, Түркия жеріне қоныстану тарихы нақты әрі көркем тілмен баяндалған. Бұл тұрғыдан алғанда еңбек тарихи дерек пен көркем баяндаудың үйлесімді синтезін көрсетеді. Бір әулеттің тарихын баяндау арқылы тұтас бір халықтың тағдырын көрсететін жоғары деңгейдегі тарихи реконструкция жасаған.

Автордың басты жетістігі – тарихи оқиғаларды тек хронологиялық тұрғыда тізбелеумен шектелмей, оларды адам тағдыры, отбасы құндылықтары және рухани мұра контексінде ашып көрсетуінде. Әсіресе Хүсеин Тейжі тұлғасының бейнесі арқылы көшбасшылық, жауапкершілік және тарихи шешім қабылдау мәселелері терең сипатталған. Бұл кейіпкер тарихи тұлға ретінде ғана емес, ұлттық мінездің жинақталған көрінісі ретінде ұсынылады.

Сонымен қатар, шығармада Мұстафа Өзтүрік бейнесі арқылы XX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ диаспорасының жаңа буынының қалыптасуы, олардың мәдени, спорттық және қоғамдық саладағы рөлі жан-жақты ашылған. Бұл еңбекке көпқабатты құрылым беріп, өткен мен бүгінді байланыстыратын идеялық көпір қалыптастырады.

Дереккөз ретінде ауызша тарих (oral history) материалдарының пайдаланылуы еңбектің ғылыми құндылығын арттыра түседі. Еңбектің ғылыми маңыздылығы оның деректік базасында жатыр. Автор отбасы архивтері, ауызша тарих материалдары және ұрпақтық жады негізінде тарихи оқиғаларды қайта жаңғыртып, оларды ғылыми тұрғыда жүйелеген.

Еңбектің тағы бір маңызды қыры – оның тәрбиелік және танымдық мәні. Шығармада ұлттық болмыс, тіл, дін, дәстүр және тарихи сана мәселелері үздіксіз қозғалып отырады. Бұл еңбек тек тарихи дерек көзі ғана емес, сонымен қатар ұлттық сананы жаңғыртатын, тарихи жадыны сақтайтын және болашақ ұрпаққа бағыт-бағдар беретін іргелі рухани туынды. Сондықтан

аталған еңбек қазақ диаспорасы тарихын зерттеуде маңызды орын алатыны сөзсіз.

Қорытындылай келе, «ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕН (Бір көштің, бір отбасының және бір халықтың тарихы) атты еңбегі – қазақ диаспорасының тарихын, көші-қон үдерістерін және ұлттық жадыны сақтаудағы рөлін айқын көрсететін, ғылыми негізі бар әрі көркемдік деңгейі жоғары тарихи-әдеби шығарма. Бұл еңбек болашақ зерттеушілер үшін құнды дерек көзі болумен қатар, кең оқырман қауымға да терең ой салатын маңызды туынды болып табылады.

Пікір білдіруші:

«Орта білім беру ісінің үздігі»,

Тарихшы, педагог-шебер

Асылбеков Есбол Сенбекұлы

АЛҒЫ СӨЗ

Әрбір отбасының тарихында баяндалуды күтіп тұрған әңгімелер болады.

Кейбірі тек отбасының ішінде қалады; ал кейбірі уақыт өте келе халықтың ортақ жадысының бір бөлігіне айналады. Бұл кітап дәл осындай бір әңгіменің іздерін сақтайды. Мұнда баяндалғандар тек бір отбасының естеліктері емес.

Бұл шығарма – Алтай далаларынан басталып, Гималай, шөлдер мен ауыр жолдарды еңсеріп, Кашмир арқылы Түркияға жеткен үлкен көштің, құрбандықтың және төзімділіктің тарихы. Сонымен қатар, ұрпақтан ұрпаққа беріліп келген мұраның, терең мәдениеттің және күшті бір тұлғаның сапары.

Алкембай мен Төлебайдан басталған бұл әңгіме уақыт өте келе үлкен көштермен әр түрлі географияға таралып, кейінгі ұрпақтардың қажыр-қайраты мен еңбегі арқылы өмір сүріп келеді. Бұл жол тек орындар арасында емес, уақыт аясында да өтті.

Кітаптағы оқиғалар отбасы үлкендерінен естілген естеліктерге, ауызша баяндауларға және ұрпақтан ұрпаққа берілген тәжірибелерге негізделген. Осы тұрғыдан алғанда әрбір тарау өткеннің тірі іздерін сақтайды.

Алкембай мен Төлебайдың немерелері спорт, білім және қоғамдық қызмет сияқты салаларда көрсеткен күш-жігері арқылы осы мұраны жалғастырды. Олардың еңбегі – ата-аналарынан мұраға алған қажыр-қайрат пен жауапкершілік сезімінің айнасы.

Бұл шығарманың мақсаты тек өткенді баяндау емес.

Сонымен қатар, болашақ ұрпаққа мына шындықты еске салу: адам қай жерде өмір сүрсе де, оның тамыры әрдайым өткенге байланыстырады.

Бұл кітап – аталарымыздың естелігіне құрмет, олардың күресіне алғыс және келер ұрпаққа қалдырылған бағалы мұра.

Осы орайда;

Бізге осы жерлерде құшағын ашқан Түркия Республикасыне,

Аталарымызға және осы мұраны сақтаған барлық үлкендерге, сондай-ақ Құрметті әкем Мансұр Тейжіге, ұстаздарымПрофессор, доктор Мурат Ялчынташ, профессор, доктор Өмер Кулға, профессор, доктор Текин Тунджерге,Қазақстан тарихы мұғалімі, зерттеуші Есбол Асылбековке, Невзат Гөкалп, Абдулқайым Үналан мен Өзтүрк Тейжіге шынайы алғысымды білдіремін.

Өмер Тейжі

Ыстамбул, 2026

ҰЛЫ КӨШТІҢ ІЗІМЕҢ

Бір көштің, бір отбасының және бір халықтың тарихы

Өмер Тейжі

—2026

Ұлы көштің ізімен
ULU GÖÇÜN İZİNDE

Жол тек жүріп өткен сүрлеуді ғана баяндамайды. Ол артта қалған іздерді, жүрекпен бірге алып жүрген естеліктерді және келешекке аманат етілген болмысты да баяндайды.
Ұлан-ғайыр дала көкжиегінен Анадолы топырағына дейін созылған бұл шығарма – көштің, бір әулеттің және тұтас бір ұлттың жадында із қалдырған ұлы сапар жайлы хикая. Қиындықтар мен айырылыстар, үміт пен қайта тамыр жаюға деген ұмтылыс қатар өрілген бұл баяндау өткенді еске алу ғана емес, сонымен бірге болмыс пен тамырды қайта тануға деген талпыныс. Әр ұрпақ өзінен бұрынғылар қалдырған ізбен жүреді. Кейде бір естелік, кейде бір ауыз сөз, кейде ұзақ сапар адамды өз тарихымен қайта табыстырады.
«Ұлы көштің ізімен / Ulu Göçün İzinde» – өткен мен бүгіннің арасын жалғаған берік көпірдің хикаясы.

Bir yolculuk yalnızca gidilen yolu anlatmaz. Ardında bırakılanları, taşınan hatıraları ve geleceğe emanet edilen kimliği de anlatır.
Bozkırların geniş ufuklarından Anadolu'nun bereketli topraklarına uzanan bu eser; bir göçün, bir ailenin ve bir milletin hafızasında iz bırakan büyük yürüyüşü konu edinmektedir. Zorlukların, ayrılıkların, umutların ve yeniden kök salma mücadelesinin iç içe geçtiği bu anlatı; yalnızca geçmişe dönük bir hatırlama değil, aynı zamanda kimliğin ve aidiyetin izini sürme çabasıdır.
Her nesil kendinden öncekilerin bıraktığı izler üzerinde yürür. Kimi zaman bir hatıra, kimi zaman bir söz, kimi zaman da uzun bir yolculuk; insanı ait olduğu hikâyeye yeniden yaklaştırır.
«Ұлы көштің ізімен / Ulu Göçün İzinde», geçmiş ile bugün arasında kurulan güçlü bir köprünün hikâyesidir.

KitapOkur

9 786259 431550